

Kij czy marchewka, czyli dylematy...

Wychowanie dziecka to jedna z najtrudniejszych ról, jaką otrzymują rodzice. To oni odpowiadają za przygotowanie go do życia i wprowadzenie w świat dorosłych. Nierzadko zastanawiamy się jakie rozwiązania i metody wychowawcze stosować. Najczęściej wychowujemy dziecko nieświadomie, stosując wzorce zaczerpnięte z naszych domów rodzinnych – czyli wychowujemy nasze dzieci tak, jak sami byliśmy wychowywani.

Co to jest wychowanie?

Wychowanie to celowe, świadome działanie – interakcja między rodzicem a dzieckiem - które ma na celu wywołanie względnie stałych pozytywnych zmian w zachowaniu i osobowości dziecka.

Karać czy nie?

W zasadzie każdy z nas rodziców, stosuje jakiś sposób karania i nagradzania. Jeśli trzymamy się pewnych zasad, metody te są ogromnie wspierające w procesie wychowania. Natomiast nadużywanie ich, może nas nie tylko oddalić od osiągnięcia celu wychowawczego, ale również prowadzić do pogłębienia problemów oraz, niejednokrotnie, do pojawienia się nowych.

Kara – to sztucznie lub naturalnie wywołana sytuacja, która sprawia dziecku przykrość, budzi niezadowolenie, utrudnia zaspokojenie potrzeb, mająca przede wszystkim zahamować ten rodzaj zachowania, który ją wywołał.

Wymierzając karę powinniśmy znać zasady karania. Kara nie przyniesie oczekiwanego efektu, jeśli udzielamy jej będąc źli, zdenerwowani, zmęczeni. Kiedy udzielamy kary będąc w takim stanie, będzie ona prawdopodobnie nieadekwatna do popełnionego czynu.

Nie tylko kara jest ważna, ale również atmosfera z nią związana. Kara spełni oczekiwania tylko wtedy, gdy dziecko zrozumie, że zachowało się źle, gdy obudzi się w nim chęć poprawienia zachowania i unikania w przyszłości zachowań niewłaściwych. Kara nie może stanowić odwetu, który stosujemy na dziecku za własne niepowiedzenia, nie może być wynikiem bezsilności czy złości. I najważniejsze – kara spełni swą funkcję tylko wówczas, gdy istnieje uczuciowa więź i przekonanie o wzajemnej życzliwości.

10 złotych zasad bezpiecznego stosowania kar

1. Nie należy karać zbyt ostro za błahe lub jednorazowe przewinienie.
2. Karać tylko wtedy, gdy dziecko jest świadome popełnionego czynu, tzn. zna obowiązujące normy postępowania i konsekwencje ich przekroczenia, a jednak normy te przekracza.
3. Stosować kary naturalne, tzn. polegające na tym, że dziecko, które postąpiło źle, powinno samo naprawić wyrządzoną szkodę.
4. Nie wolno karać bez wysłuchania wyjaśnień i ewentualnych usprawiedliwień winowajcy, przy czym skrucha winna wpłynąć na złagodzenie kary.
5. Kara nie powinna poniżać dziecka, ani godzić w jego ambicję i godność osobistą.
6. Przy wymierzaniu kary należy stopień jej surowości oceniać z punktu widzenia potrzeb dziecka.
7. Zbyt częste i surowe kary pobudzają dziecko do kłamania i wykrętów w celu ich uniknięcia.
8. Jesteśmy konsekwentni w stosowaniu kar – tylko wtedy przyniosą one pożądany skutek – czyli wyeliminowanie negatywnego zachowania.
9. Dziecko karane nie powinno wątpić w dobre intencje rodzica, dlatego należy oceniać postępek, a nie osobę.
10. Nigdy nie stosujemy przemocy fizycznej. To środek, który **poniża godność dziecka**, budzi w nim skłonność do okrucieństwa i agresji wobec osób słabszych, a jednocześnie żal i nienawiść do osoby karzącej. Dzieci bite często kłamią i oszukują. Rezultatem bicia jest rozwinięcie osobowości zamkniętej w sobie i nieszczerzej. Stosowanie tej metody powoduje, że dziecko staje się niewrażliwe na łagodne środki dyscyplinujące.

Warto być świadomym tego, że **jeśli decydujemy się na stosowanie kar wobec własnego dziecka, to karanie trzeba łączyć z nagrodą**. Po pierwsze więc - karzemy niewłaściwe zachowanie dążąc do jego wyeliminowania, a następnie doprowadzamy do wystąpienia zachowania pozytywnego i je nagradzamy.

Mądre nagradzanie

Nagroda – jest wszystkim tym, co sprawia dziecku przyjemność, budzi zadowolenie. To sposób aby pokazać, że dane zachowanie nam się podoba i je aprobujemy. Nagroda zachęca do powtarzania danego zachowania, tym samym utrwala wzory postępowania akceptowane przez środowisko.

Nagroda w wychowaniu dziecka ma ogromną wartość. Jest dla dziecka dowodem, że naprawdę dostrzegamy jego wysiłek i dobre chęci. Warto wiedzieć, że nagrody, które długotrwale budują dobrą samoocenę dziecka i utrwalają pożądane zachowania to nagrody niematerialne. Nagrody materialne przyczyniają się do powstania jednorazowo pożądanego zachowania, ale aby to zachowanie wystąpiło wielokrotnie – dziecko zazwyczaj oczekuje kolejnych materialnych nagród.

Nagrody, które długotrwale wzmacniają dane zachowanie to takie, które są przejawem miłości rodziców.

Nagroda może być wspólna zabawa, spacer, zaproszenie kolegów do domu, a także wyrażenie radości i miłości. Wspólne spędzanie czasu razem to nagroda, lecz jednocześnie sposób aby dzieci szybciej się uczyły, lepiej rozwijały i odważniej sięgały po nowe doświadczenia. Nagradzanie dziecka daje mu wiarę we własne siły, poczucie sensu dla tego co robi, zaspokaja jego potrzebę uznania i sukcesu.

Gdy prawidłowo będziemy używali nagrody, początkowo dziecko będzie spełniało polecenia rodziców by uzyskać ich aprobatę, z czasem jednak będzie je wypełniało z własnej woli.

5 zasad stosowanie nagród

1. Nagroda musi być dostosowana do wieku i rozwoju poznawczego dziecka.
2. Nagroda powinna zaspokajać pragnienie dziecka.
3. Dziecko musi wiedzieć, za co zostało nagrodzone.
4. Nagroda powinna być urozmaicana.
5. Powinna być stosowana znacznie częściej niż kara.

Aby wychować szczęśliwe dziecko, trzeba je kochać mądrze. Mądra miłość rodzicielska to umiejętne rozwijanie sfer: emocjonalnej, poznawczej oraz tej nastawionej na działanie. Niezbędny jest tu tzw. „zdrowy rozsądek” oraz jasno określony cel i kierunek prowadzenia dziecka. Wbrew pozorom, mały człowiek wcale nie oczekuje całkowitej swobody i braku jakichkolwiek zasad czy ograniczeń. Przeciwnie – potrzebuje **jasno określonych norm i granic oraz konsekwentnego ich przestrzegania**. Stosując w procesie wychowania system kar i nagród każdy rodzic musi pamiętać o ważnej zasadzie wychowawczej, jaką jest indywidualne podejście do dziecka.

Każde dziecko jest inne, różni się pod względem stopnia wrażliwości i odporności systemu nerwowego. Zatem dobór nagród i kar powinien być starannie dobrany, tak aby przynosił same pożądane skutki i nie wyrządzał dziecku krzywdy.

Zapewnia mu to podstawowe poczucie bezpieczeństwa i co za tym idzie – prawidłowy rozwój

Jeśli dziecko czuje się kochane - wszelkie zakazy płynące z ust rodziców, nawet gdy wywołują krótkotrwały bunt czy rozpacz na pokaz, w końcu zostaną zaakceptowane.

Zbyt rygorystyczna postawa wychowawcza sprowadza się do tresury i tłumi spontaniczny rozwój dziecka, natomiast wychowanie bezstresowe zaburza poczucie bezpieczeństwa dziecka, gdyż dla dzieci reguły i konsekwentne się ich trzymanie to podstawa poczucia bezpieczeństwa. Wychowanie bezstresowe (liberalne) może prowadzić w dłuższej perspektywie do dominacji dziecka nad rodzicami i chęci dominacji nad otoczeniem.

Artykuł przygotowany przez:

mem pracownia rozwoju
zdolności poznawczych